

**NACIONALNI CENTAR ZA VANJSKO
VREDNOVANJE OBRAZOVANJA**

**Ispit poznavanja hrvatskoga jezika
za upis u 1. razred osnovne škole za djecu
koja ne znaju ili nedovoljno znaju hrvatski jezik**

UPUTE ZA ISPITIVAČE
za voditelja ispitivanja i za pomoćnoga ispitivača

Upute za ispitivače

UPUTE ZA ISPITIVAČE za voditelja ispitivanja i za pomoćnoga ispitivača

Opće upute

Ispit poznavanja hrvatskoga jezika za upis u 1. razred osnovne škole za djecu koja ne znaju ili nedovoljno znaju hrvatski jezik sastoji se od ispitne knjižice sa slikovnim predlošcima, obrasca za odgovore za voditelja ispitivanja, obrasca za odgovore za pomoćnoga ispitivača i uputa za ispitivače. Pravo uvida u ispitne materijale i pravo na njihovu uporabu imaju isključivo osobe koje su službeno u školi imenovane za provedbu ispita.

Pribor potreban za ispitivanje:

- diktafon.

Kratak opis ispita

Ispit poznavanja hrvatskoga jezika sastoji se od pet vrsta zadataka:

- razumijevanje riječi
- proizvodnja riječi
- razumijevanje rečenica
- opis slike
- razumijevanje i slijeđenje govornih uputa

S obzirom na način provedbe ispita, razlikuju se tri vrste zadataka. U zadacima razumijevanja riječi (RR) i rečenica (RRe) ispitanici¹ u ispitnoj knjižici sa slikovnim predlošcima trebaju odabrati sliku koja odgovara iskazu voditelja ispitivanja (riječ ili rečenica). U zadatku razumijevanja i slijeđenja govornih uputa (GU) ispitanik treba učiniti ono što voditelj ispitivanja od njega traži. U zadacima proizvodnje riječi (PR) i zadacima opisa slike (OS) ispitanik treba riječima iskazati što je prikazano na slikovnome predlošku.

Na slikovnome su predlošku čestice ispita obilježene rednim brojem zadatka te jedinstvenim oznakama zadataka, a isti se redni brojevi zadataka i oznake nalaze uz odgovarajuće zadatke na obrascu za odgovore. Tijekom ispitivanja potrebno je provesti cijeli ispit, svaku česticu, od prve do posljednje.

Obrazac za odgovore služi za bilježenje odgovora ispitanika, a posljednji se zadatak (opis slike), uz bilježenje odgovora na obrascu za odgovore za voditelja ispitivanja i obrascu za odgovore za pomoćnoga ispitivača, pohranjuje kao audiozapis na diktafon.

¹ Izrazi koji se upotrebljavaju u ovim uputama, a koji imaju rodno značenje, kao primjerice ispitanik i ispitanici, neutralni su i odnose se na jednak način na osobe muškoga i ženskoga spola.

Upute za ispitivače

Način provedbe ispita

Opće upute

Ispit se provodi pojedinačno, s jednim po jednim ispitanikom u prostoriji u kojoj se nalaze samo ispitanik, voditelj ispitivanja i pomoćni ispitivač. Voditelj ispitivanja postavlja ispitaniku pitanja, bilježi sve odgovore u obrazac za odgovore za voditelja ispitivanja i vodi sve predviđene razgovore s ispitanikom. Pomoćni ispitivač prati tijek ispitivanja, bilježi neovisno o voditelju ispitivanja odgovore ispitanika u obrazac za odgovore za pomoćnoga ispitivača uz one zadatke za koje je to izričito navedeno u njegovu obrascu i snima diktafonom odgovore ispitanika za zadatke za koje je to izričito navedeno u obrascima za odgovore.

U prostoriji se treba nalaziti stol i tri stolice, oko stola treba biti slobodnoga prostora da bi ispitanik mogao razumjeti upute koje će mu dati voditelj ispitivanja (razumijevanje govornih uputa). Potrebno je osigurati prostoriju koja nije izložena buci.

Na stolu pored voditelja ispitivanja i pomoćnoga ispitivača nalaze se ispitni materijali: ispitna knjižica sa slikovnim predloškom, upute za ispitivače, obrazac za odgovore za voditelja ispitivanja i obrazac za odgovore za pomoćnoga ispitivača.

Voditelj ispitivanja i pomoćni ispitivač **ne smiju** sjediti nasuprot ispitaniku. Ispitanik, voditelj ispitivanja i pomoćni ispitivač trebaju sjediti tako da sve tri osobe vide slikovni predložak, ali i da voditelj ispitivanja može održavati kontakt očima s ispitanikom.

Na početku ispita potrebno je ostvariti ugodno ozračje postavljanjem općih uvodnih pitanja. Također je nužno ispitaniku ukratko objasniti što će se raditi te da će voditelj ispitivanja i pomoćni ispitivač bilježiti njegove odgovore na papiru, a da će pomoćni ispitivač snimati odgovore kada to bude potrebno (pokazati diktafon). Svi materijali (ispitna knjižica sa slikovnim predloškima, upute za ispitivače, obrazac za odgovore za voditelja ispitivanja i obrazac za odgovore za pomoćnoga ispitivača) moraju biti na stolu tijekom cijeloga ispita.

Na samome početku ispita u obrazac za odgovore za voditelja ispitivanja i obrazac za odgovore za pomoćnoga ispitivača potrebno je upisati podatke o ispitaniku (ime i prezime djeteta, datum rođenja i spol djeteta) te podatke o ustanovi u kojoj se provodi ispit, ali i datum provedbe ispita te ime voditelja ispitivanja i pomoćnoga ispitivača.

Prije snimanja ispitanikova opisa slike potrebno je prethodno reći ime i prezime djeteta i tako ga slušno zapisati, a tek nakon toga započeti sa snimanjem ispitanika.

Redoslijed provedbe zadataka slijedi redoslijed slikovnoga predloška, odnosno oba obrasca za odgovore. Svaka skupina zadataka započinje česticama za uvježbavanje s kojima je obvezatno započeti ispitivanje svakoga zadatka. Jedini zadatci koji nemaju čestice za uvježbavanje jesu razumijevanje i slijeđenje govornih uputa te opis slike.

Upute za ispitivače

Čestice za uvježbavanje služe da bi se voditelj ispitivanja uvjerio da je ispitanik razumio što se od njega u ispitivanju traži te da je neodgovaranje ili davanje pogrešnoga odgovora posljedica nedovoljnoga jezičnog znanja, a ne nerazumijevanje zadatka. **Zadatak za uvježbavanje jedini je zadatak u kojemu voditelj ispitivanja smije dati odgovor.** Ako ispitanik na prvoj čestici za uvježbavanje nije shvatio zadatak, voditelj ispitivanja može mu **najviše tri puta** ponoviti česticu. Ako unatoč višestrukomu ponavljanju čestice i poticanju ispitanika ispitanik nije ponudio nikakav odgovor, voditelj ispitivanja nudi konačan odgovor pokazujući prstom na sliku. Nakon toga prelazi se na drugu česticu za uvježbavanje.

Voditelj ispitivanja tekst čestice izgovara (čita) jasno, razgovijetno i glasno (treba biti siguran da ga ispitanik čuje), poštujući sve govorne vrednote hrvatskoga jezika kao i ostala pravila hrvatskoga standardnog jezika.

Voditelj ispitivanja izgovara tekst čestice i čeka približno 4-5 sekunda na odgovor (ne mjeriti na sat ili štopericu jer to može stvoriti dodatni pritisak kod ispitanika da je osim davanja odgovora potrebno odgovor i što brže ponuditi). Ako u navedenom vremenu ispitanik ne odgovori, potrebno je ponoviti česticu i pričekati na odgovor (nešto kraće nego prvi put, oko tri sekunde). Ako ni tada ispitanik ne daje odgovor, voditelj ispitivanja treba zadatak ponoviti još jedanput. Svaku je česticu moguće ponoviti **ukupno tri puta**. Ako ispitanik ni nakon trećega puta **ne odgovara**, potrebno je upisati ne odgovara i prijeći na sljedeću česticu.

Voditelj ispitivanja ne smije ispitanike ni na koji način ometati ili poticati u davanju odgovora i ne smije im pomagati, ni verbalno ni neverbalno. Svi odgovori moraju biti isključivo odgovori samoga ispitanika. Također je važno da voditelj ispitivanja ne gleda u sliku koja predstavlja točan odgovor kako na taj način ne bi naveo ispitanika na odgovor. Kod čitanja rečenica u zadatku razumijevanja rečenice potrebno je čitati prirodnom intonacijom ne naglašavajući posebno ni jednu riječ, a ne smije se ni čitati neprirodno, riječ po riječ.

U obrazac za odgovore voditelja ispitivanja potrebno je upisati odgovor koji je ispitanik dao. Pomoćni ispitivač također bilježi odgovore u svoj obrazac za one zadatke za koje je to u obrascu izričito navedeno. U zadacima se odgovori unose tako da se zaokruži jedno od četiriju slova (a, b, c, d) koje odgovara jednoj od četiriju slika ponuđenih na slikovnome predlošku čestice.

Slike se na slikovnome predlošku nalaze u sljedećemu rasporedu:

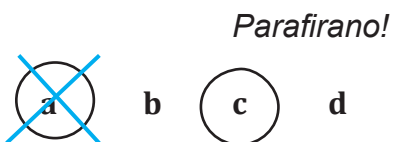
a b

c d.

Ako ispitanik da dva odgovora, potrebno ga je upozoriti da se mora odlučiti jer treba dati samo jedan odgovor. Ako se ispitanik tijekom odgovaranja predomisli, odnosno samostalno ispravi, treba upisati i drugi, posljednji odgovor koji je dao na način da se prvi odgovor, uz to što je već zaokružen, prekriži, a drugi konačan odgovor zaokruži i pored njega upiše *Parafirano!*

Upute za ispitivače

Primjer:

Ako voditelj ispitivanja primijeti da je tijekom provedbe ispita ispitanik izgubio pozornost ili ne želi više sudjelovati, potrebno je nakratko prekinuti ispit, pokušati motivirati ispitanika razgovorom te ga potaknuti da nastavi odgovarati na pitanja kako bi se završio ispit.

Provedba ispita

Nakon što je ispitanik ušao u prostoriju za ispitivanje i sjeo, voditelj ispitivanja se predstavlja i saznaje podatke o ispitaniku koje upisuje na naslovnu stranicu obrasca za odgovore za voditelja ispitivanja. Voditelj ispitivanja treba ukratko objasniti što će raditi s ispitanikom, opisati što se nalazi na stolu te započeti s ispitivanjem.

Primjer:

Dobar dan, uđi. Izvoli, sjedni. Ja sam N. N. Ovo je moj kolega/kolegica N. N. A ti? Kako se zoveš (i prezivaš), koliko imaš godina? Ti i ja ćemo danas malo razgovarati i gledati neke zanimljive slike. Slike su ovdje ispred mene. Dok ti budeš govorio, ja ću malo pisati, a na kraju ću te snimati ovim diktafonom ovdje. Pokušaj govoriti jezikom kojim ja govorim. Mislim da će nam biti jako zabavno. Hajdemo početi!

1. zadatak – razumijevanje riječi

Ispit započinje zadatkom razumijevanja riječi (receptivnoga rječnika). Na svakoj su stranici slikovnog predloška četiri crteža. Samo jedan prikazuje riječ koju ćete izgovoriti ispitaniku. Započnite s česticom za uvježbavanje označenom u ispitnoj knjižici sa slikovnim predlošcima i u obrascima za odgovore oznakom 0 RRP1 i recite ispitaniku:

*Na papiru su četiri slike. Ja ću ti reći jednu riječ. Ti mi pokaži na kojoj je slici ta riječ. To se nalazi samo na jednoj slici. Pokaži mi na kojoj. Prvo ćemo probati zajedno. Pokaži na kojoj je slici **mačka**.*

Upute za ispitivače

Ako ispitanik ne odgovori na pitanje, potrebno ga je ponoviti. S obzirom na to da je ovo zadatak za uvježbavanje, ako ni nakon trećega puta ispitanik nije odgovorio, voditelj ispitivanja treba pokazati točan odgovor. Nakon toga pokušajte s novom česticom označenom u ispitnoj knjižici sa slikovnim predlošcima i u obrascima za odgovore oznakom 0 RRP1 i recite ispitaniku:

Evo, ovdje je mačka, vidiš. A sada mi pokaži gdje je kuća.

Ako ispitanik i nakon druge čestice za uvježbavanje ne ponudi nikakav odgovor, ponudite mu kao zadatak za uvježbavanje riječi koje prikazuju treća i četvrta slika sa slikovnoga predloška. Ako ispitanik na prvoj ispitnoj čestici za uvježbavanje daje točan ili netočan odgovor, ne ispitujte dalje čestice za uvježbavanje, nego započnite s glavnom ispitnom česticom.

Da bi se prešlo na ispitivanje glavnih ispitnih čestica, točnost na čestici za uvježbavanje nije preduvjet. Naime, ispitanik može na temelju čestice za uvježbavanje shvatiti što se od njega traži, iako pritom ne poznaje tražene riječi, odnosno ne nudi točno rješenje. Prije nego što započnete s ispitivanjem glavnih ispitnih čestica, recite:

Sada idemo dalje, ali ja ti više ne mogu pomagati. Od sada trebaš sam dati odgovor. Ako ne znaš koja je to riječ, slobodno reci „Ne znam“.

Prelaskom na glavne ispitne čestice voditelj ispitivanja ne smije verbalno ili neverbalno pomagati ispitaniku. Dopuštena su samo opća poticanja kao: Izvršno!, Bravo!, Dobro!, Jako lijepo! i slično. Čitajte ispitne čestice redoslijedom kako su navedene u tablici razumijevanja riječi u obrascu za odgovore za voditelja ispitivanja.

Napomena: Pitanje je potrebno postaviti tako da tražena riječ bude u osnovnome obliku (nominativ ili infinitiv). Primjerice, zadatak poput *Pokaži mi gdje vidiš mačku* nije dobro pitanje jer je promijenjen oblik riječi.

Pitanje za imenice jest **Pokaži mi gdje je na slici mačka.** ili **Gdje je mačka?**

Pitanje za pridjeve jest **Pokaži mi gdje je na slici duboko.** ili **Gdje je duboko?**

Pitanje za glagole jest **Pokaži mi koja slika pokazuje riječ plakati.**

Označite ispitanikov odgovor zaokružujući jedno od četiriju ponuđenih slova (a, b, c, d), ono slovo koje odgovara slici koju je ispitanik pokazao. Ako se dijete ispravi, prekrižite prvo zaokruženo slovo, zaokružite drugi ispitanikov ponuđeni odgovor i pored njega napišite *Parafirano!*

Upute za ispitivače

2. zadatak – proizvodnja riječi

Sljedeći zadatak u ispitju ispituje proizvodnju riječi (produktivni rječnik). Na svakomu slikovnom predlošku nalazi se jedan crtež. Ispitanik treba imenovati što je na crtežu. Započnite s česticom za uvježbavanje označenom u ispitnoj knjižici sa slikovnim predlošcima i u obrascima za odgovore oznakom 0 PRP1 i recite ispitaniku:

*A sada imam nove slike. Kada ti pokažem sliku, ti mi trebaš reci što je to.
Hajdemo pokušati.
Što je to? Kako se to zove?*

Ako ispitanik ne odgovori na pitanje, potrebno ga je ponoviti. S obzirom na to da je ovo zadatak za uvježbavanje, ako ni nakon trećega puta ispitanik ne odgovori, ispitivač treba reći točan odgovor. Recite:

To je stolica. Idemo probati još jednu sliku. Što je ovo?

Ako ispitanik i nakon druge čestice za uvježbavanje ne ponudi nikakav odgovor, zamolite ga da imenuje predmete iz vaše neposredne blizine, ali one koji se ne pojavljuju u ispitju, primjerice, pokažite na *kosu* i pitajte ga kako se to zove ili na *nokat, oko, nos* ili *papir*.

Ako je ispitanik nakon prve čestice za uvježbavanje dao odgovor, ne ispitujte dalje čestice iz zadatka za uvježbavanje, nego započnite s glavnim ispitnim zadatkom. Isti je postupak i kada dijete ponudi prvi svoj odgovor na drugoj čestici za uvježbavanje označenoj u obrascima za odgovore i u ispitnoj knjižici sa slikovnim predlošcima oznakom 0 PRP2. Recite:

*Sada idemo dalje, ali ja ti više ne mogu pomagati. Od sada moraš odgovarati sam.
Ako ne znaš što je na slici, slobodno reci „Ne znam”.*

Prelaskom na glavne ispitne čestice ispitivač ne smije verbalno ili neverbalno pomagati ispitaniku. Dopuštena su samo opća poticanja kao: *Izvršno!, Bravo!, Dobro!, Jako lijepo!* i slično. Čitajte ispitne čestice redoslijedom kako su navedene u tablici proizvodnje riječi u obrascu za odgovore za voditelja ispitivanja i u obrascu za odgovore za pomoćnoga ispitivača.

Napomena:

1. Za sve ispitne čestice koje se odnose na imenice ispitaniku postavite pitanja **Što je ovo?** ili **Kako se ovo zove?**, a za sve ispitne čestice koje se odnose na glagole ispitaniku postavite pitanje **Što radi / rade čovjek / žena / dijete/ oni?**

Ako je ispitanik dao odgovor koji je naveden u tablici proizvodnje riječi (PR) u obama obrascima za odgovore u tablicu se upisuje plus (+). Ako ispitanik nije dao odgovor koji je predviđen u obrascima za odgovore, voditelj ispitivanja i pomoćni ispitivač trebaju u svoje obrasce upisati točno ono što je ispitanik rekao. Ako se ispitanik ispravi, prvu proizvedenu riječ stavite u zagradu, upišite drugu riječ, zaokružite je i pored nje napišite Parafirano!

Upute za ispitivače

Primjer:

(kapa) **šešir** Parafirano!

Ne zaboravite da ispitnu česticu možete najviše tri puta ponoviti ispitaniku ako ne reagira ili ako samo traži da mu se ponovi.

2. Sve dijalektalne inačice standardne riječi treba priznati kao točan odgovor.

Primjer 1.: Kao točan odgovor za riječ *svinja* priznaje se *pajcek, gujdek, gujda, prase, prasica, gica, krmak, krmača* i slično.

Primjer 2.: Kao točan odgovor za riječ *rajčica* priznaje se *pomador, pomidor, pomidora, poma, paradajz, paradajs* i slično.

Primjer 3.: Isto se odnosi i na glagole (*obleče se* i slično).

3. U zadatku u kojemu se ispituju glagoli točan je odgovor i u infinitivu (*plesati*) i u ostalim oblicima (*pleše, plešu, plesali su*).

3. zadatak – razumijevanje rečenice

Sljedećih nekoliko čestica u ispitu ispituju razumijevanje rečenica različitih sintaktičkih struktura. Svaki slikovni predložak sastoji se od četiriju ispitnih crteža, ali samo jedan odgovara zadanoj ispitnoj rečenici.

Započnite s česticom za uvježbavanje označenom u ispitnoj knjižici sa slikovnim predlošcima i u obrascima za odgovore oznakom 0 RP1 i recite ispitaniku:

*Sada ću ti pokazati četiri slike i ti ćeš ih dobro pogledati. Onda ću ti reći jednu **rečenicu**. Ti mi prstom pokaži koja slika pokazuje ono što sam rekla. Samo je jedna slika točna. Znači, kada čuješ rečenicu, pokaži mi sliku koja je prikazuje. Idemo probati. Pokaži mi: **Dijete jede.***

Ako ispitanik ne odgovora na pitanje, potrebno je ponoviti pitanje. S obzirom na to da je ovo čestica za uvježbavanje, ako ni nakon trećega puta ispitanik nije odgovorio, ispitivač treba pokazati točan odgovor. Nakon toga pokušajte s novom česticom za uvježbavanje označenom u ispitnoj knjižici sa slikovnim predlošcima i u obrascima za odgovore oznakom 0 RP2 i recite ispitaniku:

*Vidiš, dijete jede, ova je slika ovdje točna. Hajdemo još jedanput. Slušaj: **Dijete trči.***

Upute za ispitivače

Ako ispitanik i nakon druge čestice za uvježbavanje ne ponudi nikakav odgovor, ponudite mu treću i četvrtu sliku, odnosno rečenice koje prikazuju preostale slike sa slikovnog predloška. Ako ispitanik na prvoj ispitnoj čestici za uvježbavanje daje odgovor, ne ispitujte dalje čestice iz zadatka za uvježbavanje, nego započnite s glavnim ispitnim zadatkom. Da bi se prešlo na ispitivanje glavnih ispitnih čestica, točnost na čestici za uvježbavanje nije preduvjet. Ispitanik može uspjeti na temelju čestice za uvježbavanje shvatiti što se od njega traži, a da pritom ne poznaje zadane strukture.

Recite ispitaniku:

Sada kada ti je zadatak jasan, idemo dalje. Ja ti više ne mogu pomagati. Od sada moraš sam. Ako ne znaš koja je slika točna, možeš slobodno reći „Ne znam“ „Idemo!“.

Prelaskom na glavne ispitne čestice ispitivač ne smije verbalno ili neverbalno pomagati ispitaniku. Dopusćeni su samo opći poticaji kao: *Izvršno!, Bravo!, Dobro! Jako dobro!* i slično. Čitajte ispitne čestice redoslijedom kako su navedene u tablici razumijevanja rečenica u obama obrascima za odgovore.

Napomena: Pripazite da ne naglašavate posebno niti jedan dio rečenice tijekom čitanja, ali da rečenicu ipak pročitate dovoljno razumljivo i jasno.

Označite ispitanikov odgovor zaokružujući jedno od četiriju ponuđenih slova (a, b, c, d), odnosno ono slovo koje odgovara slici koju je ispitanik pokazao. Ako se ispitanik ispravi, prekrižite prvo zaokruženo slovo, zaokružite drugi ispitanikov ponuđeni odgovor i pored njega napišite *Parafirano!*.

4. zadatak – opis slike

Zadatak opisa slike sastoji se od jedne slike na kojoj je prikazana scena iz svakodnevnoga života. Tu sliku ispitanik mora opisati. Prije nego što ispitivač pokaže sliku ispitaniku, potrebno je reći:

Ti ćeš sada nešto govoriti, a meni je teško sve to zapisati. Zato ću uključiti ovaj uređaj kojim ću snimati što ti govoriš.

(Istodobno uključite diktafon i recite ime ispitanika.)

Dalje recite ispitaniku:

Pokazat ću ti jednu sliku. Evo je. Dobro je pogledaj i ispričaj mi što se sve događa na slici.

Napomena:

U obrascima za odgovore nalazi se tablica u koju se označavaju odgovori ispitanika znakom + ili -. Odgovori ispitanika unose se s obzirom na tri kriterija. Prvi je **rečenica s najmanje dvama članovima** koji se smatra zadovoljenim ako je ispitanik proizveo rečenicu sa subjektom

Upute za ispitivače

i predikatom. Ako ispitanik proizvede niz nepovezanih glagola, primjerice *kuha, pada, sjedi*, to se ne priznaje kao točan odgovor. Ako ispitanik imenuje predmete ili osobe na slici, to se također ne priznaje kao točan odgovor, primjerice *mama, beba, pas*. Drugi je kriterij **uporaba dijalektalnih izraza**. U obrasce za odgovore bilježi se znak + ako je ispitanik upotrijebio dijalektalni izraz. Primjerice: *Dole je pal.* ili *Pes je gladan.* ili *Tata zrezal kruh, kaj budu jeli.* Treći je kriterij **jasna, smisljena i uglavnom jezično točna rečenica**. Ako se rečenica sastoji od riječi koje nisu gramatički točne, ali je jasan smisao rečenice, odgovor treba zabilježiti znakom +. Primjerice: *Mama pravi salata.* Ili *Jedan cura velika se igra.* Ako je morfologija (oblik riječi) toliko narušena da se ne razumije smisao, odgovor se bilježi znakom –. Primjerice: *Jedan čovjek od veliki dječak od mali dječak se igra od lopte.*

5. zadatak – razumijevanje i sljedeće govornih uputa

Ovaj zadatak sastoji se od ispitanikova sljedećja usmeno zadanih uputa. Ovaj zadatak nema zadatke za uvježbavanje. Najprije ispitaniku objasnite zadatak tako da kažete sljedeću rečenicu:

*Sada ćemo se malo poigrati. Ja ću ti najprije reći što da napraviš, a onda to napravi.
Dobro me poslušaj.*

Napomena: Označite uspješnost ispitanikove izvedbe na sljedeći način. Ako je ispitanik sve točno izveo, stavite samo plus (+) u stupcu +/ – .

Bodovanje i izvještavanje o rezultatima

Nakon što se provede ispit, Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja obradit će podatke i podrobno izvijestiti nadležne osobe u školi o rezultatima pojedinoga ispitanika.

